

اولین همایش علمی پژوهشی توسعه و ترویج فرهنگ و هنر ایران

art.confnsr.ir

ساختارهای شکل گیری مکتب سقاخانه در ایران

۱. دکتر علی محمودی عالمی ۲. ژایلا محمدی پاشاکی*

۱. استادیار و هیئت علمی دانشکده هنر مارلیک (Alimahmodialami@yahoo.com)

۲. دانشجو کارشناسی ارشد پژوهش هنر (zhila.mohammadi1981@gmail.com)

چکیده:

جنش هنر مدرن در ایران در دهه ۴۰ خورشیدی با تبلور مکتب سقاخانه وارد مرحله نوینی شد که طی آن خصیصه های این مکتب به عنوان مهمترین و موثرترین مکتب هنری مدرنیستی در ایران، در واقع مسیر هنر کشور طی دهه های آینده را تعیین کرد. مکتب سقاخانه هرچند از زبان تصویری هنر مدرن استفاده میکرد و در واقع یک هنر مدرنیستی به شمار میرفت با این وجود، مضمون آثار خود را از هنر نگارگری ایرانی در سده های پیشین و نشانه های تصویری آن استخراج می کرد، همین امر موجب شد تا مکتب سقاخانه در زبان مدرنیستی تصویریش نیز تحت تاثیر ویژگی های نگارگری ایرانی قرار بگیرد. با توجه به آن که مکتب هرات به عنوان یک نقطه اوج در نگارگری ایرانی شناخته می شود که از نظر ویژگیهای ساختاری تصویر، آثاری در حد کمال در آن ارایه شده است، مکتب سقاخانه بسیاری از ویژگی های تصویری خود را با الهام از مکتب هرات اقتباس کرده یا تحت تاثیر آن قرار گرفته است. مکتب هرات یکی از سبک های نقاشی ایرانی است که در دوره تیموریان و در زمان زمامداری شاهرخ در هرات پایه گذاری شد. در مکتب هرات، تصاویر انسان ها به صورت ریز و کوچک ترسیم شده اند و نگاره ها با خطوط ساده و بی پیرایه اجرا شده اند. سرزندگی و تحرک در مکتب هرات، کاملن مغایر با خشکی و بی روحی چهره ها در نگارگری های مکتب جلایری است. همچنین، صحنه ها با قرار گرفتن افق در نزدیک لبه بالایی، عمق بیشتری یافته اند. با بررسی ویژگی های ساختاری تصویر در مکتب هرات و مکتب سقاخانه مشخص شد که توجه به ترکیب بندی هندسی، نماد گرایی، چرخه رنگ ایرانی، توجه به جزئیات و ایجاد ترکیب بندی های پویا از ویژگی های ساختاری هستند که در نتیجه توجه هنرمندان مکتب سقاخانه به مکتب هرات در آثارشان تبلور یافته است. به این ترتیب با توجه به یافته های این پژوهش می توان گفت این فرضیه که نقاشی های مکتب سقاخانه در بین شیوه های هنری ایرانی سده اخیر بیشترین شباهت و پیوند را با نگارگری هرات دارد، تأیید می شود. با این وجود باید دانست که این شباهت در ساختار اثر نهفته است و یک شباهت تام و یا جزء به جزء نیست بلکه شیوه های ساختاری که نقاشی مکتب سقاخانه برای ارایه ی فضای ایرانی به کار برده است مشابه همان شیوه هایی است که نقاشی مکتب هرات برای ایجاد این فضا استفاده کرده است.

کلمات کلیدی: مکتب هرات، مکتب سقاخانه، فضا سازی،

۱. مقدمه

بعد از ورود مدرنیسم به هنر ایران و نقدهای تند منتقدان سنت گرا به آن، هنرمندان نوگرای ایرانی با مطالعه و بررسی ویژگی های عناصر بصری در فرهنگ و هنر و ادبیات ایرانی پرداختند و برای پیدا کردن شیوه ای مناسب برای ایرانیزه کردن هنر مدرن تلاش کردند.